

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ**

Дарія Гошовська

**СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА
ПЕДАГОГІЧНО-КОРЕКЦІЙНОГО ТРЕНІНГУ:
методичні рекомендації до лабораторних занять**

ЛУЦЬК 2025

УДК 159.922.7(075.8)

Г74

Рецензент: Кихтюк О.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та клінічної психології

Гошовська Д.Т. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ та методика педагогічно-корекційного тренінгу: методичні рекомендації до лабораторних занять (рекомендовано до друку Вченою радою протокол №2 від 15 жовтня 2025р.). Луцьк, 2025. 42с.

Методичні рекомендації до лабораторних занять з освітнього компонента «Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу» спрямовані на формування у здобувачів освіти здатності здійснювати діагностику порушень психофізичного розвитку дітей, розробляти індивідуальні програми психолого-педагогічного супроводу та засвоювати науково обґрунтовані підходи до їх корекції й реабілітації.

Рекомендації адресовані здобувачам вищої освіти факультету психології, окрім того, матеріали можуть бути використані фахівцями у сфері психології, спеціальної педагогіки, соціальної роботи й дефектології для поглибленого вивчення проблем навчання, виховання та організації комплексної допомоги дітям із порушеннями розвитку.

© Гошовська Д.Т., 2025

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Лабораторна робота №1. Предмет і завдання спеціальної психології. Основні категорії спеціальної психології. Закономірності психічного розвитку дітей з проблемами розвитку.....	6
Лабораторна робота №2. Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини.....	8
Лабораторна робота №3. Комплексна диференційована діагностика відхилень у психофізичному розвитку.....	11
Лабораторна робота №4. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при сенсорних порушеннях.....	13
Лабораторна робота №5. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях інтелекту.....	16
Лабораторна робота №6. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при ЗПР.....	20
Лабораторне заняття №7. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки.....	24
Лабораторне заняття № 8. Психічний розвиток дітей при порушеннях мовлення.....	28
Схема комплексного вивчення дитини з особливими освітніми потребами.....	35
Індивідуальна програма розвитку дитини з ЗПР.....	37
ІПР для дитини з ЗПР у вигляді таблиці.....	39
Рекомендації для батьків щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.....	41

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації до проведення лабораторних занять з навчального компонента «Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу» розроблені для здобувачів факультету психології. Вони охоплюють загальні вимоги щодо виконання лабораторних робіт, рекомендації з оформлення звітної документації, а також порядок їх представлення, оцінювання та захисту. Крім того, у матеріалах надано базові теоретичні дані, необхідні для підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності.

Даний освітній компонент входить до переліку нормативних дисциплін освітньо-професійної програми бакалаврської підготовки і спрямований на забезпечення спеціалізованої підготовки відповідно до актуальних стандартів професіограми практичного психолога.

Зміст методичних рекомендацій акцентує увагу на формуванні знань студентів щодо принципів навчання та виховання дітей з різними нозологіями, застосуванні специфічних методів та прийомів психокорекційної роботи, а також організаційних аспектів впровадження корекційних технологій. Особлива увага приділяється розвитку здатності прогнозувати динаміку розвитку дитини та обґрунтовувати вибір методів і напрямів корекційної діяльності.

Основна мета лабораторних занять полягає у практичному застосуванні теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення курсу, та формуванні професійних навичок проведення експериментальних досліджень. Лабораторні роботи дозволяють студентам опанувати планування етапів дослідження, освоїти методики проведення тренінгових занять, складати та оцінювати корекційні програми з урахуванням вікових особливостей і структури дефекту, а також

здійснювати консультативну й діагностичну роботу з представниками різних вікових категорій.

Методичні рекомендації передбачають обов'язкову попередню теоретичну підготовку до лабораторних занять, що включає: визначення цілей і завдань роботи, ознайомлення з теоретичними основами, опанування методики та алгоритму виконання дослідження, дотримання правил техніки безпеки, засвоєння способів обробки експериментальних даних та формату подання звітів.

Алгоритм виконання лабораторної роботи:

1. Уважно ознайомитися з планом лабораторного заняття.
2. Визначити методи, які необхідно використати для виконання завдання або проведення дослідження.
3. Ознайомитися з довідковими виданнями та методичними рекомендаціями для детального вивчення методів дослідження.
4. Підготувати стимульний та допоміжний матеріал (бланки для відповідей, протоколи спостереження, роздаткові матеріали тощо).
5. Визначити інформацію, яку необхідно відобразити у протоколі дослідження, якщо це передбачено завданням.
6. Провести дослідження, здійснити кількісну та якісну обробку отриманих даних.
7. Узагальнити результати та сформулювати рекомендації щодо роботи з дітьми, які мають певні порушення розвитку.
8. Оформити результати проведеного дослідження у вигляді звіту.

Виконання всього циклу лабораторних робіт є обов'язковим для допуску до екзаменаційної сесії. Здобувачі, які не виконали або не захистили роботи, до екзамену не допускаються.

Таким чином, лабораторні заняття забезпечують інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками, формування професійної готовності майбутніх психологів до роботи в умовах інклюзивної освіти та спеціальної психологічної практики.

Лабораторна робота №1

Предмет і завдання спеціальної психології. Основні категорії спеціальної психології. Закономірності психічного розвитку дітей з проблемами розвитку.

Мета заняття: ознайомити здобувачів освіти з предметом, об'єктом і завданнями спеціальної психології як галузі наукового знання. Сформулювати уявлення про основні наукові теорії, які пояснюють розвиток дітей із проблемами у психофізичному становленні.

Теоретичні питання

1. Визначити предмет і завдання спеціальної психології.
2. Дослідити основні категорії спеціальної психології (порушення розвитку, дизонтогенез, компенсація, корекція, реабілітація тощо).
3. Проаналізувати закономірності психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.
4. Ознайомитись з характеристикою провідних теоретичних підходів (біогенетичний, соціогенетичний, культурно-історичний, нейропсихологічний тощо).
5. Розвинути навички застосування теоретичних знань у практичних завданнях.

Основні поняття теми: *спеціальна психологія, порушення розвитку, дизонтогенез, закономірності розвитку, компенсація, корекція, реабілітація, наукові теорії розвитку*

Хід заняття

1. Здобувачам пропонується схема з категоріями спеціальної психології (наприклад: дизонтогенез, компенсація, абілітація, інтеграція). Необхідно дати визначення, приклади та вказати значення кожного поняття у роботі психолога.

2. Поділ здобувачів на групи:

- 1 група — аргументує значення біогенетичних теорій;
 - 2 група — розкриває соціогенетичний підхід;
 - 3 група — аналізує культурно-історичну концепцію Л. Виготського;
 - 4 група — пояснює нейропсихологічний підхід А. Лурії.
- Пізніше відбувається обговорення та порівняння підходів.

3. Викладач пропонує опис ситуації:

«Учень початкових класів має труднощі у засвоєнні навчального матеріалу, спостерігаються труднощі у спілкуванні з однолітками, низький рівень довільної уваги».

Завдання: визначити, які закономірності психічного розвитку можуть бути порушені, які категорії спеціальної психології тут проявляються та які теоретичні підходи допоможуть пояснити ситуацію.

4. Висновки щодо значення спеціальної психології у сучасному науковому та практичному контексті.

Контрольні питання:

- 1. Що є предметом і завданням спеціальної психології?
- 2. Які основні категорії спеціальної психології ви знаєте?
- 3. У чому полягають закономірності психічного розвитку дітей з проблемами розвитку?
- 4. Які наукові теорії розвитку дітей з відхиленнями існують?
- 5. У чому практичне значення культурно-історичної концепції Л. Виготського для спеціальної психології?

Список рекомендованих джерел

1. Гошовська Д., Іванова В., (2025). Інструментарій практичного психолога при роботі із вразливими групами населення. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 157–160.
2. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. К.: Науковий світ, 2012.
3. Прохоренко, Л. І. (2023). Спеціальна психологія в незалежній Україні: розвиток та перспективи. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 110(2), 7–23 ojs.csnukr.in.ua/lib.iitta.gov.ua.
4. Романівська, Л., & Новак, М. (2024). Психологічні умови розвитку життєстійкості особистості в умовах війни. *Серія «Психологія»*, 17, 101–120.
5. Синьов В. М. Спеціальна психологія. К.: Центр учбової літератури, 2011.

Лабораторна робота №2

Загальна характеристика розладів психофізичного розвитку та їх причини. Загальні та специфічні закономірності розвитку, навчання і виховання дітей, які потребують корекції

Мета заняття: сформувати знання про класифікацію розладів психофізичного розвитку та їх етіологічні чинники. Ознайомити здобувачів із загальними та специфічними закономірностями розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Розвинути вміння аналізувати особливості навчання й виховання дітей, які потребують корекційно-реабілітаційної допомоги.

Теоретичні питання

1. Загальні та специфічні закономірності розвитку, навчання і виховання дітей, які потребують корекції.

2. Онтогенез та дизонтогенез. Сутність феномену порушення розвитку.

3. Характеристика понять: норма, патологія, дефект, інвалідність. Структура порушення розвитку.

4. Механізми формування системних порушень в розвитку психіки. Загальні та специфічні особливості відхилень розвитку. Компенсація, корекція та реабілітація, як категорії спеціальної психології.

5. Депривація, як причина та наслідок порушення розвитку. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей та підлітків з порушеннями розвитку.

Основні поняття теми: загальні і специфічні порушення; первинні, вторинні і третинні порушення, компенсація, зона найближчого розвитку, комплексні порушення розвитку, загальні закономірності розвитку, специфічні закономірності розвитку, дизонтогенез, норма, патологія, дефект, компенсація, корекція, реабілітація, депривація.

Хід заняття

1. Скласти таблицю: «Види розладів психофізичного розвитку — Причини — Особливості проявів — Основні напрямки корекції».

2. Ознайомтеся з описом ситуації: «Дитина 6 років має труднощі з формуванням мовлення, вимовляє окремі склади, не може будувати речення. При цьому розуміє звернене мовлення, активно спілкується невербально. Має нормальний слух та збережений інтелект».

Необхідно:

1. Визначити, який вид порушення може бути у дитини.

2. Які загальні закономірності розвитку збережені?

3. Які специфічні закономірності порушені?

4. Які напрямки педагогічної допомоги є найбільш доцільними?

3. Здобувачам освіти пропонується текст із коротким описом дитини (наприклад: «учень 2-го класу, має збережений інтелект, але не володіє зв'язним мовленням, труднощі у спілкуванні з однолітками»). Необхідно:

визначити можливий вид порушення;

вказати, які закономірності розвитку збережені, а які — порушені;

запропонувати педагогічні умови для навчання та виховання.

3. Поділ здобувачів на групи:

1 група — визначає роль біологічних факторів у виникненні розладів;

2 група — аргументує значення соціальних чинників;

3 група — пояснює, як поєднання біологічного та соціального впливає на розвиток.

4. Обговорення результатів групових завдань. Формулювання загальних висновків щодо закономірностей розвитку дітей з особливими потребами.

Контрольні питання:

1. Які основні види розладів психофізичного розвитку ви знаєте?
2. Які біологічні та соціальні чинники зумовлюють їх виникнення?
3. Які закономірності психічного розвитку є загальними для всіх дітей?

4. У чому полягають специфічні закономірності розвитку дітей з особливими освітніми потребами?

5. Як закономірності розвитку визначають підходи до навчання й виховання дітей з особливостями розвитку?

Список рекомендованих джерел

1. Гошовська Дарія, Волчок Вікторія. Психологічна готовність фахівців до роботи в умовах інклюзивної освіти. *Психогенеза*

особистості: норма і девіація. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2023. С.90 – 94.

2. Гурковська Т. Супровід розвитку дітей раннього віку. К.: Шк. світ, 2011. 128 с.

3. Карпенко Н.В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя): *навчальний посібник*. К.: Каравела, 2010. 248 с.

4. Колупаєва А. А. *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи*. К.: Науковий світ, 2012.

5. Синьов В. М. *Спеціальна психологія*. К.: Центр учбової літератури, 2011.

Лабораторна робота №3

Комплексна диференційована діагностика відхилень у психофізичному розвитку. Освітні установи для осіб з вадами психофізичного розвитку та їх комплектування.

Мета заняття: ознайомити здобувачів з принципами комплексного та диференційованого підходу до діагностики дітей з відхиленнями у психофізичному розвитку. Розвинути навички аналізу діагностичних даних для визначення індивідуальних освітніх і корекційних потреб.

Теоретичні питання

1. Освітні установи для осіб з вадами психофізичного розвитку та їх комплектування.

2. Методичні засади діагностично-корекційно - розвивальної роботи.

3. Методи та методики діагностики дітей різних категорій з особливостями психофізичного розвитку.

4. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

5. Суб'єкти впливу корекційно-розвивальної роботи (дитина, батьки, педагога).

6. Професійно важливі якості психолога для роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

Основні поняття теми: особистий анамнез, фамільний анамнез, клінічний, етіологічний, соматичний, психологічний, педагогічний, психіатричний підходи, діагностика, корекція, розвиток, методи обстеження, психологічний висновок, корекційно-розвивальна програма

Хід заняття

1. Пропонується опис дитини: *«Учень 3-го класу. Має труднощі у засвоєнні шкільних предметів, погану пам'ять на слова, часто не розуміє інструкцій, неуважний, легко відволікається. Під час ігор активний, охоче взаємодіє з ровесниками».*

Потрібно визначити, які методи діагностики доцільно застосувати; окреслити можливі гіпотези щодо виду порушення (ЗПР чи інше); вказати, яку інформацію необхідно отримати додатково.

1. Скласти таблицю:

Вид порушення	Відмінні ознаки	Схожі прояви	Методи диференційованої діагностики
---------------	-----------------	--------------	-------------------------------------

2. Розглянути одну з психодіагностичних методик (наприклад, «10 слів» Лурія чи «Прогресивні матриці Равена»).

Комплексні скринінгові методики

Denver II – скринінг психічного розвитку дітей від 0 до 6 років.

Bayley Scales of Infant Development – визначення рівня моторного, когнітивного, мовленнєвого розвитку.

Карта обстеження дитини з ООП (адаптована Колупаєвою) – інтегрований інструмент для психологів і педагогів.

Визначити:

мету застосування;

що саме діагностує;

як результати можуть допомогти у визначенні відхилень.

3.Міні-дискусія.

1. Чому недостатньо застосовувати лише один метод діагностики?

2. У чому ризик «помилкового діагнозу» без диференційованого підходу?

3. Формулювання висновків про значення комплексної та диференційованої діагностики для практики спеціального психолога.

Контрольні питання:

1. У чому полягає принцип комплексності у діагностиці дітей з порушеннями розвитку?

2. Що таке диференційована діагностика та в яких випадках вона необхідна?

3. Які методи діагностики використовуються у спеціальній психології?

4. Чим відрізняється затримка психічного розвитку від розумової відсталості?

5. Як результати діагностики впливають на складання індивідуальної програми розвитку дитини?

Список рекомендованих джерел

1. Гошовська Дарія, Борисюк Марія. Організація інклюзивної освіти під час війни в Україні. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2023. С.69 – 72.

2. Синьов В. М. *Спеціальна психологія*. К.: Центр учбової літератури, 2011.

3. Колупаєва А. А. *Інклюзивна освіта: реалії та перспективи*. – К.: Науковий світ, 2012.

Лабораторна робота №4

Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при сенсорних порушеннях

Мета заняття: ознайомити здобувачів з психологічними та педагогічними особливостями дітей із сенсорними порушеннями (порушення слуху, зору, комплексні порушення). Сформувані вміння аналізувати вплив сенсорного дефекту на когнітивний, мовленнєвий, емоційний та соціальний розвиток дитини. Навчити добирати психолого-педагогічні методи корекції, навчання і виховання.

.

Теоретичні питання

1. Чинники порушень слуху. Класифікація порушень слуху: глухі, пізнооглухлі, туговухі.

2. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху.

3. Чинники порушення зору. Класифікація порушень зору: незрячі, слабозорі.

4. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору. Напрямки корекційної роботи

Основні поняття теми: *глухі, пізнооглухлі, туговухі, незрячі, слабозорі, набута сліпота, гострота зору, дальтонізм, астигматизм,*

побутова сліпота, виробнича сліпота, депривація сенсорного досвіду, компенсаторний розвиток, тифлопсихологія, сурдопсихологія, інклюзивна освіта.

Хід заняття

1. Здійснити опис розвитку дитини із сенсорним порушенням (наприклад: 6-річна дитина з вродженою глухотою, яка навчається у спеціальному садочку).
2. Визначити основні труднощі у когнітивній, мовленнєвій та соціальній сферах.
3. Запропонувати шляхи корекційної роботи.

2. Скласти порівняльну таблицю

Заповнити таблицю:

Аспект розвитку	Діти з порушенням слуху	Діти з порушенням зору
Мовленнєвий розвиток	...	...
Когнітивні процеси	...	...
Емоційна сфера	...	...
Соціалізація	...	...

1. Міні-діагностика. Розробити просту серію завдань для первинного обстеження дитини із сенсорним порушенням (наприклад: тести на просторову орієнтацію, на розвиток пам'яті, на розуміння інструкції).

2. Створити фрагмент індивідуальної програми розвитку для дитини з сенсорним порушенням (наприклад: дитина з частковою втратою зору у 2 класі).

Контрольні запитання:

1. Які основні психологічні особливості дітей із порушеннями слуху?
2. Як сенсорні дефекти впливають на розвиток когнітивних процесів?
3. Які механізми компенсації виникають у дітей із сенсорними порушеннями?
4. Які підходи використовуються у вихованні та навчанні дітей з порушеннями зору?
5. Чим інклюзивна освіта відрізняється від спеціальної?

Список рекомендованих джерел

1. Гошовська Д., Боротюк М. Особливості психологічно-корекційної роботи з дітьми із дефіцитарними порушеннями. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності*. Луцьк : ПП Іванюк В. П, 2022. 80 – 82.

Лабораторна робота №5

Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях інтелекту

Мета заняття: ознайомити здобувачів з основними характеристиками психічного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Визначити особливості навчання та виховання дітей з легкою, помірною і глибокою розумовою відсталістю. Розвинути

практичні навички аналізу діагностичних випадків та складання індивідуальних рекомендацій.

Теоретичні питання

1. Чинники виникнення розумової відсталості.
2. Ступені розумової відсталості: дебільність, імбецильність, ідіотія.
3. Психологічна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями: особливості уваги, пам'яті, мислення, уяви, емоційно-вольової сфери;
4. Проблеми мовленнєвого та соціального розвитку.
5. Закономірності навчання і виховання: сповільнене засвоєння знань; конкретність мислення; необхідність багаторазового повторення та наочності;
6. Роль спеціально організованих методик (корекційна педагогіка).
7. Роль соціально-педагогічної підтримки у розвитку особистості дітей з інтелектуальними порушеннями.

Основні поняття: *олігофренія, дебільність, імбецильність, ідіотія, затримка психічного розвитку (ЗПР), аутизм, шизофренія, делінквентність, дезадаптованість, педагогічна запущеність, важковиховуваність, навчально-виховна диференціація, соціальна адаптація та реабілітація, індивідуальна освітня траєкторія.*

1. Заповніть таблицю:

Ступінь інтелектуального порушення	Основні характеристики розвитку	Можливі вості навчання	Потреби у вихованні та догляді
------------------------------------	---------------------------------	------------------------	--------------------------------

Легка	...	...	...
Помірна	...	...	...
Тяжка	...	...	...
Глибока	...	...	...

2. Ознайомтеся з описом ситуації: *«Хлопчик 8 років навчається у спеціальній школі. Має труднощі із засвоєнням навчального матеріалу: швидко забуває нову інформацію, не може самостійно організувати діяльність. Добре орієнтується в знайомих побутових ситуаціях, любить допомагати дорослим, прив'язаний до вчителя.»*

1. Який ступінь інтелектуальних порушень ви можете припустити?

2. Які сильні сторони розвитку хлопчика можна використати у навчанні?

3. Які методи педагогічного супроводу є найбільш доцільними?

«Дівчинка 7 років має ЗПР: засвоює новий матеріал повільно, потребує постійних підказок, мовлення розвинене частково, спілкування з однолітками обмежене, але проявляє інтерес до творчих завдань.»

1. Які сильні та слабкі сторони розвитку дитини ви бачите?

2. Які методи навчання та виховання будуть найбільш ефективними?

3. Як можна організувати соціальну адаптацію та інтеграцію в колектив?

3. Порівняйте особливості дітей із легкою інтелектуальною недостатністю та дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР). Оформіть у вигляді схеми чи таблиці.

4. Міні-діагностика

А) Розробіть 3–4 завдання, які можна використати для первинного обстеження пізнавальних процесів у дитини з інтелектуальними порушеннями (наприклад: завдання на запам'ятовування 3 предметів, складання пазлу, розповідь за картинкою).

Б) Розробіть 3 простих завдання для оцінки когнітивних і мовленнєвих функцій дитини з порушеннями інтелекту :

- Завдання на пам'ять (запам'ятати 3–5 предметів).
- Завдання на увагу (відшукати предмети на картинці).
- Завдання на мовлення (переказ картинки чи простого тексту).

5. Розробка індивідуальної програми розвитку (ІПР). Складіть фрагмент ІПР для дитини із легкою інтелектуальною недостатністю:

Цілі розвитку (когнітивні, мовленнєві, соціальні).

Методи та прийоми (наочність, повторення, ігрові завдання).

Участь батьків і педагогів.

Очікувані результати та критерії оцінки прогресу.

Контрольні запитання:

1. Які основні психологічні особливості дітей з інтелектуальними порушеннями?

2. Чим відрізняється ЗПР від легкої розумової відсталості?

3. Які компенсаторні можливості мають діти з інтелектуальними порушеннями?

4. Які принципи лежать в основі корекційно-розвивального навчання?

5. Які соціальні чинники сприяють успішній інтеграції дітей із порушеннями інтелекту?

Список рекомендованих джерел

1. Гошовська Д., Марійчук М. Труднощі соціалізації дітей з розумовою відсталістю. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності*. Луцьк : ПП Іванюк В. П, 2022. 97 – 99.

2. Гошовська Дарія, Музичук Аліна. Особливості батьківства у сім'ях дітей з особливими потребами. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2023. С.157 – 159.

Лабораторна робота №6

Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при ЗПР

Мета заняття: ознайомити здобувачів із психологічними, когнітивними, мовленнєвими та соціально-емоційними особливостями дітей із ЗПР. Навчити аналізувати рівень розвитку дитини та визначати її потреби у навчанні та вихованні. Розвинути навички складання рекомендацій та індивідуальної програми розвитку.

Теоретичні питання

1. Які основні чинники сприяють формуванню затримки психічного розвитку у дітей, і яким чином вони взаємодіють між собою?

2. Проаналізуйте класифікацію дітей із ЗПР: які психічні та поведінкові характеристики властиві кожній категорії?

3. Чим гармонійний психічний інфантилізм відрізняється від психофізичного інфантилізму за проявами та навчальними можливостями дитини?

4. Які соматичні чинники можуть впливати на розвиток ЗПР і яким чином вони модифікують психічний розвиток дитини?

5. Визначте психогенні фактори виникнення ЗПР та охарактеризуйте механізми їхнього впливу на когнітивну та емоційну сферу.

6. Охарактеризуйте особливості психічного розвитку дітей із ЗПР церебрально-органічного генезу: які специфічні порушення спостерігаються у когнітивній, мовленнєвій та моторній сферах?

7. Порівняйте загальні закономірності розвитку дітей із порушеннями інтелекту та дітей із ЗПР: що спільного і що відмінного?

8. Які напрями корекційно-реабілітаційної роботи вважаються пріоритетними при порушеннях інтелекту, ЗПР та емоційно-вольової сфери, і чим вони обґрунтовані?

9. Проаналізуйте роль індивідуальної освітньої програми та структурованого навчального середовища у підтримці психічного розвитку дітей із ЗПР.

Основні поняття: *затримка психічного розвитку (ЗПР) , компенсаторні механізми, корекційно-розвиткові заняття, індивідуальна програма розвитку, соціальна адаптація, психогенне походження, соматогенне походження, ретардація*

Хід заняття

1. Складіть таблицю з характеристиками дітей із ЗПР:

Аспект розвитку	Особливості при ЗПР	Можливості навчання	Рекомендації для виховання
Когнітивна сфера	...	...	...
Мовленнєва сфера	...	...	...

Емоційно-вольова сфера	...	...	...
Соціальна адаптація	...	...	...

2. Ознайомтесь із ситуацією:

«Дитина 6 років відстає у навчанні: засвоює новий матеріал повільно, потребує багаторазового повторення; мовлення розвинене частково; добре орієнтується у побутових ситуаціях; легко збуджується, швидко втрачає інтерес до завдань.»

Питання:

1. Які сильні та слабкі сторони розвитку дитини?
2. Які методи навчання будуть найбільш ефективними?
3. Які прийоми виховання сприятимуть розвитку самостійності та соціальної адаптації?

3. Порівняльний аналіз. Складіть схему або таблицю, що порівнює дітей із:

- ЗПР;
- Легкою розумовою відсталістю.

Критерії: когнітивний розвиток, мовленнєвий розвиток, соціальна адаптація, навчальні потреби.

4. Розробіть 3–4 прості завдання для первинного обстеження дитини із ЗПР:

Завдання на пам'ять (запам'ятати 3–5 предметів);

Завдання на увагу (виявлення відмінностей на картинках);

Завдання на мовлення (переказ картинки або невеликого тексту);

Завдання на соціальні навички (імітація поведінки в побутових ситуаціях).

5. Розробка фрагменту індивідуальної програми розвитку (ІПР)

Здобувачі складають ІПР для дитини із ЗПР:

Цілі розвитку: когнітивні, мовленнєві, соціальні;

Методи та прийоми (наочність, повторення, ігрові завдання, індивідуальні заняття);

Роль батьків і педагогів;

Очікувані результати та критерії оцінки прогресу.

Контрольні запитання:

1. Що таке ЗПР і чим воно відрізняється від інтелектуальних порушень?
2. Які компенсаторні механізми характерні для дітей із ЗПР?
3. Які методи навчання та виховання є найбільш ефективними при ЗПР?
4. Як можна стимулювати розвиток соціальної адаптації та самостійності?
5. Які принципи складання індивідуальної освітньої траєкторії для дітей із ЗПР?

Список рекомендованих джерел

1. Гошовська Д., Брецько І. Особливості психологічного супроводу батьків, які виховують дітей з особливими потребами розвитку. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві із циклу: Психологічні складові сталого розвитку суспільства*. Луцьк : 196–198. <https://www.inforum.in.ua/conferences/32/139/979>
2. Гошовська Д., Гошовський Я. (2025). Гіперактивність як патологічний чинник розвитку учнів підліткового віку. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 8(54). 1140–1153.
3. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с. (Серія «Альма-матер»).

4. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ принт», 2020. 384 с.

5. Пилипчук, Я. В. (2024). *Підготовка військових психологів в Україні (1991–2024): бібліографічний огляд*. Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України.

Лабораторне заняття №7

Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки

Мета заняття: ознайомити здобувачів з психологічними особливостями дітей із порушеннями емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки. Визначити вплив цих порушень на навчання та соціальну адаптацію. Навчити розробляти рекомендації для корекційно-реабілітаційної роботи та індивідуальної підтримки.

Теоретичні питання

1. Особливості розвитку дітей із порушеннями емоційно-вольової сфери:

2. Особливості соціальної поведінки: агресивні або замкнені форми поведінки; труднощі у встановленні контактів з однолітками та дорослими; порушення норм соціальної взаємодії та комунікативних навичок.

3. Вплив на навчання та соціальну адаптацію: зниження успішності у школі; виникнення конфліктів у колективі; потреба у спеціальних педагогічних та психологічних заходах.

Основні поняття: емоційно-вольова сфера, соціальна поведінка , порушення емоційно-вольової сфери , девіантна поведінка, корекційно-реабілітаційна робота, індивідуальна програма підтримки,

Хід заняття

1. Ознайомтесь із ситуацією:

«Дитина 10 років часто проявляє агресію під час занять, важко підкоряється правилам колективу, має низьку стійкість до стресу. Однолітки уникають спілкування, але дитина проявляє інтерес до ігрової діяльності.»

Питання:

1. Які основні порушення емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки спостерігаються?

2. Які методи педагогічного супроводу можуть бути ефективними?

3. Які вправи або тренінги можуть допомогти дитині розвивати самоконтроль та емоційну стабільність?

2. Складіть таблицю:

Аспект	Типові прояви	Корекційні стратегії
Емоційно-вольова сфера	...	...
Соціальна поведінка	...	...

3. Розробіть 2–3 завдання для первинної оцінки:

1. Тест на самоконтроль (наприклад, «Завдання на затримку відповіді»);

2. Спостереження за ігровою взаємодією з однолітками;

3. Анкетування або бесіда щодо емоційного реагування у стресових ситуаціях.

4. Розробка індивідуальної програми підтримки. Складіть фрагмент програми для дитини з порушеннями емоційно-вольової сфери:

Цілі (розвиток самоконтролю, емоційної стабільності, соціальних навичок);

Методи (ігрові тренінги, вправи на емоційну регуляцію, групові заняття);

Участь батьків і педагогів;

Очікувані результати та критерії оцінки прогресу.

5. Мозковий штурм. У групах сформулюйте перелік труднощів, які можуть виникати у вчителів та батьків при роботі з дітьми, що мають порушення емоційно-вольової сфери.

- Визначте три найбільш поширені проблеми.
- Запропонуйте реалістичні стратегії їх подолання.

6. Моделювання педагогічної ситуації. Викладач описує ситуацію:

«Учень під час уроку починає кричати, заважає іншим, відмовляється виконувати завдання. Вчитель намагається його заспокоїти, але дитина ще більше збуджується».

1. Розіграйте цю ситуацію у міні-групах (роль учня, вчителя, однокласників).

2. Проаналізуйте можливі помилки педагога.

3. Запропонуйте альтернативні варіанти поведінки вчителя.

7. Творче завдання «Щоденник емоцій»

Складіть просту форму щоденника для дитини з порушеннями емоційно-вольової сфери, яка допоможе відстежувати її настрій і вчитися виражати емоції.

1. Продумайте символи/малюнки для дітей молодшого віку.

2. Визначте, як щоденник може бути використаний психологом чи вчителем.

Контрольні запитання:

1. Які основні особливості дітей із порушеннями емоційно-вольової сфери?

2. Як порушення емоційно-вольової сфери впливають на соціальну поведінку та навчання?

3. Які методи корекційно-реабілітаційної роботи є найбільш ефективними для розвитку самоконтролю?

4. Які вправи та педагогічні прийоми можна використовувати для формування соціальної компетентності?

5. Як оцінювати ефективність індивідуальної програми підтримки?

Список рекомендованих джерел

1. Гошовська Д., Гошовський Я. (2025). Гіперактивність як патологічний чинник розвитку учнів підліткового віку. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 8(54). 1140–1153.

2. Коломоєць, Т. Г. (2023). Використання цифрових технологій у логопедичній роботі. *Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 44, 58–67.

3. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с. (Серія «Альма-матер»).

4. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ принт», 2020. 384 с

Лабораторне заняття № 8

Психічний розвиток дітей при порушеннях мовлення.

Мета заняття: ознайомити здобувачів освіти з особливостями психічного розвитку дітей із різними порушеннями мовлення. Визначити вплив мовленнєвих порушень на когнітивні, емоційно-вольові та соціальні функції. Розвинути навички аналізу випадків та розробки корекційно-розвивальних заходів

Теоретичні питання

1. Чинники первинних мовленнєвих порушень. Класифікація мовних порушень: периферійного характеру (дислалія, ринологія, ринофонія, дисфонія) центрального характеру (дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія).

2. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями мовлення.

3. Порушення опорно-рухової сфери – дитячий церебральний параліч (ДЦП).

4. Чинники виникнення ДЦП. Форми ДЦП: спастична деплегія, геміпаретична, гіперкінетична, подвійна гіплегія, атонічноастатична. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП.

Основні поняття теми: *дислалія, ринологія, ринофонія, дистонія, дизартрія, алалія, афазія, дизграфія, аграфія, дислексія, мовленнєво-комунікативні труднощі, соціальна комунікація*

Хід заняття

1. Класифікація порушень мовлення. Заповніть таблицю:

Тип порушення	Особл ивості	Впл ив на	Рекоме ндації
---------------	-----------------	--------------	------------------

	розвит ку	навч ання	щодо корекц ії
Дислалія	...	...	...
ФФНМ	...	...	...
Дислексія / дисграфія	...	...	...
Інші порушення			

2. Кейс-аналіз. «Дитина 7 років має фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення: не чує відмінностей деяких звуків, плутає схожі слова. У навчанні відстає з читання та письма, соціальна взаємодія обмежена.»

Питання:

1. Які сильні та слабкі сторони розвитку дитини?
2. Які методи корекції мовлення та розвитку пізнавальних функцій доцільні?
3. Які заходи для розвитку соціальної комунікації можна запропонувати?
3. Спостереження та аналіз
 1. Спостерігайте коротке відео або аудіозапис мовленнєвої активності дитини.
 2. Визначте порушення, які спостерігаються, та їхній вплив на мислення та поведінку.
 3. Сформулюйте рекомендації для корекційної роботи.
 4. Розробка індивідуальної програми підтримки. Складіть фрагмент ІПР для дитини з порушенням мовлення:
 1. Цілі розвитку мовленнєвої та когнітивної сфер;
 2. Методи логопедичної та психологічної роботи;
 3. Вправи для розвитку комунікації та соціальної взаємодії;
 4. Очікувані результати та критерії оцінки прогресу.

5. Творче завдання. Придумайте гру або вправу, яка стимулює розвиток фонематичного слуху, словникового запасу та уваги.

1. Опишіть правила та очікувані результати.

5. Скласти завдання на:

Діагностику когнітивних функцій;

Діагностику соціальної комунікації та емоційної сфери

Діагностику словникового запасу та лексичної компетенції

Контрольні запитання:

1. Які основні види порушень мовлення у дітей і їхня характеристика?

2. Як мовленнєві порушення впливають на когнітивний розвиток та навчання?

3. Які компенсаторні стратегії використовують діти із мовними дефектами?

4. Які методи логопедичної та психологічної роботи ефективні для розвитку мовлення та соціальної комунікації?

5. Як оцінювати ефективність індивідуальної програми підтримки?

Список рекомендованих джерел

1. Бочелюк В.Й. Психологія людини з обмеженими можливостями : *навчальний посібник*. К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с.

2. Гошовська Д. Т., Іванашко О. Є. Психологічні умови успішного інклюзивного середовища для дітей з особливими освітніми потребами. *Інноваційні освітні підходи до навчання дітей нового покоління*. Луцьк : Волинський ІППО, 2022. С. 67 –74.

3. Гошовська Д., Полікарчик С. Заїкання у дітей дошкільного віку як психологічна проблема. *Психогенеза особистості: норма і девіація*. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2021. С.172-179

3. Логопедія : підручник / за ред. М.К.Шеремет. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – С. 11–14.

4. Трофименко Л. І. Шляхи подолання загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку: *монографія* Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 104 с.

Список рекомендованих джерел

1. Горлачов, О. С. (2023). *Доступність у соціальному й правовому полі для дітей із порушеннями слуху. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 44, 37–45.
2. Гошовська Д., Гошовський Я. (2025). Гіперактивність як патологічний чинник розвитку учнів підліткового віку. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 8(54). 1140–1153.
3. Коломоєць, Т. Г. (2023). *Використання цифрових технологій у логопедичній роботі. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 44, 58–67.
4. Кобильченко В., Омельченко І. *Спеціальна психологія : підручник*. Київ : ВЦ «Академія», 2020. 224 с. (Серія «Альма-матер»).
5. Кушнір Ю. В., Оверчук В.А., Шпортун О.М. *Вікова та спеціальна психологія: навчальний посібник*. Вінниця: Центр оперативного друку «Документ принт», 2020. 384 с
6. Пилипчук, Я. В. (2024). *Підготовка військових психологів в Україні (1991–2024): бібліографічний огляд*. Київ: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України.
7. Пилипчук, Я. В., Ростоцька, М. Л., & Коваленко, І. Е. (2024). *Реабілітація від психологічних травм: огляд праць українських педагогів і психологів. Naukovo-pedahohichni studii*, 8, 99–124.
8. Прохоренко, Л. І. (2023). *Спеціальна психологія в незалежній Україні: розвиток та перспективи. Особлива дитина: навчання і виховання*, 110(2), 7–23 ojs.csnukr.in.ua/lib.iitta.gov.ua.
9. Романівська, Л., & Новак, М. (2024). *Психологічні умови розвитку життєстійкості особистості в умовах війни. Серія «Психологія»*, 17, 101–120.

10. Саєнко, Т. А. (2023). *Онтогенез мовленнєвого розвитку при синдромі Дауна. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*, 44, 90–98.
11. *Корекційна педагогіка та спеціальна психологія* (2022). Тематичний випуск № 40: Комп'ютерні технології, інноваційні методи логопедії, інклюзивна компетентність педагогів. Умань: УДПУ.
12. Allen, K. A. (2021). *The Psychology of Belonging*. London: Routledge.
13. Allen, K. A. (2023a). *How to Be an Educational and Developmental Psychologist*. London: Routledge.
14. Happé, F. (2025). Aging Across the Autism Spectrum. *Annual Review of Developmental Psychology*, 7, 55–84.
15. Goshovskyi Ja., Olha Lazorko, Zhanna Virna, Tetiana Melnychuk, Vitalii Lunov Empirical explication of psychological signs of neurotisation at junior volleyball players /. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. Volume 24. Issue 6. P. 13041-13054. DOI: [10.37200/IJPR/V24I6/PR261272](https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I6/PR261272)
16. Hoshovska Dariia T., Vovchenko Olha A., Lytvynova Nataliia A., Tsekhmister Yaroslav V., Natalia K. Vichalkovska. Socialisation of Adolescents with Cognitive Disorders through Emotional Intelligence. *Journal of Intellectual Disability - Diagnosis and Treatment*, 2022, 10, 56-69. DOI: <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2022.10.01.7>
17. Fayerman Olena, Nikolenko Iryna, Holub Olena, Krupenyna Nataliia, Hoshovskyi Jaroslav (2022). Applying Coaching Technologies in Professional Self-Development of Socionomy Specialists in Supporting Families that have Children with Special Needs *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, Vol. 13 (5). 234 – 247. <https://jett.labosfor.com/index.php/jett/article/view/1019>
18. Hoshovskyi, J., Mudrak, I., Hoshovska D., Shmarova, N., Kordunova, N., & Kulchytska, A. (2023). Economic Deprivation as a

Neuropsychological Aspect of the Formation of Frustration in Potential Migrants. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 14(2), 285-302. <https://doi.org/10.18662/brain/14.2/455>

19. Maslow L. Perceived educational value of the classroom and teacherpupil interpersonal relation pip, *journal of Secondary Education*, 44, 135–139.

20. Tomasulo, D., & Niemiec, R. M. (2023). *Character Strengths and Abilities Within Disabilities: Advances in Science and Practice*. Cham: Springer Nature. XVIII, 203.

Схема комплексного вивчення дитини з особливими освітніми потребами

1. Попередня інформаційна підготовка

Збір даних про дитину:
медична документація (медичний висновок, історія розвитку);
освітні документи (попередні навчальні програми, характеристика вчителів/логопедів);
соціальна інформація (структура сім'ї, соціальні умови, дозвілля).
Виявлення запиту батьків, вихователів або спеціалістів щодо розвитку та підтримки дитини.

2. Психологічне оцінювання

Пізнавальна сфера

інтелектуальні здібності (IQ, логічне мислення, увага, пам'ять);
рівень розвитку мовлення, комунікації, навчальних умінь.

Емоційно-вольова сфера

емоційна регуляція, мотивація, стресостійкість, самоконтроль.

Соціальна сфера

взаємодія з однолітками та дорослими, соціальні навички, адаптація у групі.

Фізичний та сенсорний розвиток

моторика (дрібна і крупна), координація, сенсорна чутливість.

3. Методи оцінювання: спостереження, тестування, бесіда, стандартизовані психологічні методики, аналіз виконаних завдань.

4. Диференційована діагностика

Виявлення сильних та слабких сторін розвитку дитини.
Визначення типу та ступеня порушення (когнітивні, мовленнєві, емоційно-вольові, сенсорні, соціальні).

Прогнозування можливостей розвитку та соціальної адаптації.

5. Розробка індивідуальної програми підтримки

Визначення цілей корекційної роботи.

Вибір методів психокорекції, розвитку та соціальної адаптації.

Планування педагогічно-корекційних тренінгів та вправ.

6. Практична реалізація та моніторинг

Проведення тренінгових занять, корекційних програм та терапевтичних заходів.

Регулярний контроль результатів та динаміки розвитку.

Коригування програми відповідно до досягнень дитини.

7. Підсумкова оцінка та рекомендації

Формулювання висновків про стан розвитку та прогрес дитини.

Надання рекомендацій батькам, педагогам та іншим спеціалістам щодо подальшої підтримки.

Індивідуальна програма розвитку дитини з ЗПР (приклад)

Загальна інформація про дитину

Прізвище, ім'я: Сонечко Марія

Вік: 7 років

Клас/група: 1 клас початкової школи

Діагноз: Затримка психічного розвитку (ЗПР) легкого ступеня

Мета ІПР: сприяти гармонійному розвитку пізнавальної, емоційно-вольової та соціальної сфери дитини, формувати навчальні та комунікативні навички, підвищувати рівень адаптації до шкільного середовища.

Особливості розвитку дитини

Пізнавальна сфера: знижений рівень уваги, труднощі з засвоєнням нового матеріалу, уповільнене логічне мислення.

Мовленнєва сфера: обмежений словниковий запас, труднощі з формулюванням речень.

Емоційно-вольова сфера: низька стійкість до фрустрації, швидка втомлюваність.

Соціальна адаптація: обмежена взаємодія з однолітками, труднощі у груповій діяльності.

Цілі програми

Формування базових пізнавальних навичок: увага, пам'ять, логічне мислення.

Розвиток мовленнєвої компетентності: словниковий запас, зв'язне мовлення.

Корекція емоційно-вольових проявів: самоконтроль, терпіння, здатність доводити завдання до кінця.

Підвищення соціальної адаптації: комунікативні навички, взаємодія з однолітками та дорослими.

Методи та прийоми роботи

Психологічні: індивідуальні та групові тренінги розвитку уваги та пам'яті, корекційні ігри, вправи на розвиток логічного мислення.

Педагогічні: диференційовані навчальні завдання, використання наочних матеріалів, структуровані уроки з поступовим ускладненням.

Соціально-психологічні: рольові ігри, інтеграція у групові заняття, тренінги комунікативних навичок.

Очікувані результати (через 6 місяців)

Збільшення тривалості концентрації уваги до 15–20 хв.

Розширення словникового запасу на 50–70 нових слів.

Формування здатності завершувати завдання самостійно у 70% випадків.

Підвищення рівня комунікації з однолітками та участі у групових іграх.

Моніторинг та оцінка прогресу

Проведення щомісячного спостереження та оцінювання за допомогою тестів на увагу, пам'ять та мовлення.

Корекція програми відповідно до досягнень дитини.

Звітність перед педагогами та батьками про динаміку розвитку.

Шаблон ІПР для дитини з ЗПР у вигляді таблиці

№	Напрямок розвитку	Цілі програми	Методи та прийоми	Очікувані результати	Строки контролю
1	Пізнавальна сфера	Формування уваги, пам'яті, логічного мислення	Індивідуальні та групові тренінги, корекційні ігри, вправи на розвиток логіки	Збільшення тривалості концентрації уваги до 15–20 хв, покращення результатів у завданнях на пам'ять та логіку	Щомісяця, аналіз тестів та спостережень
2	Мовленнєва сфера	Розширення словникового запасу, формування зв'язного мовлення	Дидактичні ігри, вправи на опис предметів, складання речень, читання та переказ	Збільшення словникового запасу на 50–70 слів, здатність будувати прості зв'язні речення	Щомісяця, аналіз мовленнєвих вправ
3	Емоційно-вольова сфера	Формування самоконтролю, терпіння, здатності завершувати завдання	Ролеві ігри, вправи на саморегуляцію, методика «емоційних карток»,	Здатність завершувати завдання самостійно у 70% випадків, зменшення	Щомісяця, спостереження психолога та вихователя

			тренінги терпіння	проявів імпульсивно сті	
4	Соціальна адаптація	Підвищення комунікатив них навичок, інтеграція у групову діяльність	Групові ігри, спільні проекти, рольові ігри, тренінги комунікації	Активна участь у групових іграх, покращення взаємодії з однолітками	Щомісяця, аналіз поведінки у колективі
5	Фізичний та сенсорний розвиток	Покращення моторики, координації, сенсорної інтеграції	Рухливі ігри, вправи на дрібну та крупну моторику, сенсорні тренажери	Покращення координації рухів, точності виконання моторних вправ	Щомісяця, спостережен ня та оцінка виконання вправ

Рекомендації для батьків щодо роботи з дітьми з особливими освітніми потребами

Індивідуальний підхід

Кожна дитина унікальна, тому важливо враховувати її вікові, фізичні, емоційні та когнітивні особливості.

Спостерігайте за поведінкою дитини, визначайте її сильні сторони та потреби, щоб корекційні заходи були максимально ефективними.

Стабільність і передбачуваність

Діти з особливими потребами краще реагують на чіткий розпорядок дня та постійні правила.

Створіть стабільне середовище вдома: визначте конкретний час для навчання, ігор, відпочинку та корекційних занять.

Позитивне підкріплення

Заохочуйте дитину за успіхи та зусилля, навіть якщо результат не ідеальний.

Використовуйте похвалу, обійми, символічні винагороди — це підвищує мотивацію та впевненість у собі.

Розвиток самостійності

Заохочуйте дитину виконувати прості завдання самостійно, під вашим контролем.

Дозвольте дитині робити помилки та обговорювати їх, щоб формувати навички самоконтролю та відповідальності.

Емоційна підтримка

Діти з особливими потребами можуть бути емоційно вразливими.

Слухайте дитину, визнавайте її почуття, допомагайте знайти способи висловлювати емоції конструктивно.

Ігрові методики та навчання через гру

Використовуйте інтерактивні ігри та вправи для розвитку мовлення, моторики, уваги та пам'яті.

Під час гри можна легко поєднувати навчальні та корекційні завдання.

Співпраця зі спеціалістами

Регулярно консультуйтеся з психологами, дефектологами та логопедами.

Дотримуйтеся їхніх рекомендацій щодо домашніх занять та вправ, щоб забезпечити цілісну корекційну роботу.

Розвиток комунікативних навичок

Заохочуйте спілкування з однолітками та дорослими.

Використовуйте рольові ігри, спільні заняття та повсякденні ситуації для формування соціальних навичок.

Терпіння та послідовність

Результати корекційної роботи можуть з'являтися поступово.

Важливо зберігати спокій, дотримуватися послідовності та адаптувати методи залежно від прогресу дитини.

Самоосвіта батьків

Ознайомлюйтеся з сучасними методиками роботи з дітьми з особливими потребами.

Читайте літературу, відвідуйте тренінги та вебінари, щоб ефективніше підтримувати розвиток дитини.